

शासन निर्णय

महाराष्ट्र जलक्षेत्र सुधार प्रकल्पांतर्गत
पाणीवापर संस्थांना कार्यालयीन
इमारत बांधून देणे बाबत

महाराष्ट्र शासन
जलसंपदा विभाग,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
शा.नि.क्र.मजसुप्र १००७/(४६३/०७)/लाक्षेवि(कामे)
दिनांक २७ मे २००८

प्रस्तावना:

महाराष्ट्र जलक्षेत्र सुधार प्रकल्पांतर्गत पाणीवापर संस्थांचे सक्षमीकरण करणे व कालवा पुनर्स्थापनेची कामे पूर्ण झाल्यावर हे कालवे पाणीवापर संस्थांकडे हस्तांतरीत करणे हा महत्वाचा घटक आहे. पाणी वापर संस्थांची स्थापना ही महाराष्ट्र सिंचन पध्दतीचे शेतकऱ्यांकडून व्यवस्थापन अधिनियम, २००५ अन्वये विधीवत झाली असून पाणीवापर संस्थांना आता कायदेशिर व स्थायी अस्तीत्व आहे. नजीकच्या भविष्यकाळात पाणीवापर संस्था या सिंचन व्यवस्थापनाचा आत्मा असणार आहेत.

पाणीवापर संस्थांनी त्यांना वरील अधिनियमान्वये विहित केलेली कर्तव्य पार पाडणे आवश्यक आहे. या अंतर्गत पाणीवापर संस्थांच्या व्यवस्थापन समितीच्या बैठका होणे, सर्वसाधारण सभा होणे, पाणी वापर हक्काचे हिशोब ठेवणे, सभासद यादी ठेवणे व त्यात वेळोवेळी आवश्यक ते बदल करणे, पाणी पट्टी आकारणी व वसुलीचे हिशोब ठेवणे तसेच सिंचन वितरण प्रणालीच्या देखभाल दुरुस्तीचे नियोजन व हिशोब ठेवणे इत्यादी विविध कर्तव्ये अपेक्षित आहेत. ही कर्तव्ये पार पाडण्यासाठी व पाणीवापर संस्थांचे स्थायी अस्तीत्व कायम स्वरूपी राहावे यासाठी पाणीवापर संस्थांना इमारत बांधून देण्याचा प्रस्ताव शासनाचे काही काळ विचाराधिन होता. या कारणासाठी पाणीवापर संस्थांसाठी कार्यालयीन इमारतीसाठी महाराष्ट्र जलक्षेत्र सुधार प्रकल्पांतर्गत तरतूद करण्यात आलेली आहे. वरील पार्श्वभूमीवर पाणीवापर संस्थांसाठी कार्यालयीन इमारत बांधून देण्याच्या प्रस्तावावर शासनाने आता पुढील प्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

शासन निर्णय :-

महाराष्ट्र जलक्षेत्र सुधार प्रकल्पांतर्गत स्थापन झालेल्या पाणी वापर संस्थांसाठी त्यांची कार्यालयीन इमारत बांधून देण्यासाठी खालील प्रमाणे अंमलबजावणी करण्यात यावी.

- १) पाणीवापर संस्थांनी प्रथम त्यांचे प्रस्तावित कार्यालयीन इमारतीसाठी ग्रामिण भागात किमान २ गुंठे (सुमारे २००० चौ.फुट) व तालुका ठिकाणी वा शहरी भागात किमान १ गुंठा (१००० चौ.फुट) इतकी जागा त्यांचे खर्चाने उपलब्ध करून घ्यावी. सदर जमीन ही पाणीवापर संस्था व खाजगी जमीन दानपत्राने / बक्षिस पत्राने अगर शासकीय, ग्रामपंचायत वा जिल्हा परिषदेकडून जमीन मिळत असल्यास किंवा अल्प दराने दिर्घ मुदतीसाठी (सुमारे ५० वर्ष वा अधिक वर्षे नाममात्र दराने Lease वर जमीन मिळत असल्यास, Lease चा दर वार्षिक १० रुपये हून शक्यतो अधिक नसावा) त्याद्वारे किंवा स्वखर्चाने जमीन विकत घेऊन प्राप्त करून घेतील. पाणीवापर संस्थेस जमीन देणेसाठी शासनाद्वारे कोणतेही आर्थिक अनुदान दिले जाणार नाही. सदर जागा पाणीवापर संस्थेने त्यांचे नांवावर झाल्यावर किंवा Lease चे कागदपत्र पंजीकृत झाल्यावर तसा दाखला (७/१२ चा उतारा किंवा city survey चा उतारा किंवा पंजीकृत lease चे कागदपत्र) पाणीवापर संस्थेने संबंधित कार्यकारी अभियंता यांना सादर करावा. केवळ बाँडपेपरवर अभिवचन किंवा बक्षिसपत्र ग्राह्य धरले जाणार नाही. तसेच सदर जमीन ही गावालगत पाणीवापर संस्थेच्या कार्यक्षेत्राच्या नजीकची असावी तसेच त्या ठिकाणी रहदारीची सोय असावी.
- २) वरील प्रमाणे जमीनी बाबतच्या वैध मालकीचे कागदपत्रांना कार्यकारी अभियंता यांना सादर करताना पाणीवापर संस्थेच्या व्यवस्थापन समितीने पुढील तीन विषया बाबत स्वीकृतीचे ठराव कार्यकारी अभियंता यांना सादर करावेत.
- अ) इमारतीच्या अंदाजित खर्चापैकी १५ टक्के वाटा हा पाणीवापर संस्था रोखीने अथवा श्रमदानातून वा रोखी + श्रमदान या स्वरूपात अदा करण्यास तयार असल्याबाबतची हमी.
- ब) सदर इमारत पूर्ण झाल्यावर त्वरीत हस्तांतरित करून घेण्याची हमी
- क) इमारत हस्तांतर झाल्यावर इमारतीचे देखभाल, दुरुस्ती विविध मालमत्ता कर भरणी, विद्युतदेयके भरणे यासर्व बाबी पाणीवापर संस्था स्वखर्चाने करण्यास तयार असल्याबाबतची हमी.
- ३) वरील प्रमाणे जागेचा दाखला व ठराव प्राप्त झाल्यावर कार्यकारी अभियंता यांनी प्रस्तावित कार्यालयीन इमारतीचे नकाशे, अंदाजपत्रक व विनिर्देश तयार करावे. अंदाजित खर्चापैकी १५ टक्के खर्चाचा वाटा पाणीवापर संस्थेने रोखीने अथवा

श्रमदानाने अदा करावयाचा आहे. त्याचे अंदाजपत्रकात नियोजन करण्यात यावे. पाणी वापर संस्थांचे स्तर निहाय इमारतींचे क्षेत्र बांधकामाचे सर्वसाधारण किमान विनिर्देश एक नमूना आरेखन सोबत दिलेल्या परिशिष्टामध्ये नमूद केले आहे. (अनुक्रमे परिशिष्ट १ व २ मध्ये)तसेच इमारतीचे नियोजन करताना इमारतीच्या क्षेत्रातील संभाव्य वाढीचा पर्याय उपलब्ध राहील (Scope for extension of buildings) असे नियोजन करावे.

- ४) परिशिष्टात नमूद केलेल्या बांधकाम क्षेत्रापेक्षा जास्त बांधकाम सदर पाणीवापर संस्थेस हवे असेल अगर सुधारित विनिर्देश हवे असतील (better specifications) तर सदर वाढीव खर्चा इतकी रक्कम सदर (दोन्ही प्रकारच्या अंदाजपत्रकातील फरका इतकी + मुळ अंदाजपत्रकाचे खर्चाच्या १५ टक्के)पाणीवापर संस्थेने रोखीने संबंधित कार्यकारी अभियंता यांचेकडे प्रथम भरणा करावी व त्यानंतरच कार्यकारी अभियंता निविदा बोलाविण्याची कार्यवाही करतील.
- ५) प्रत्यक्ष बांधकामासाठी जागतिक बँकेच्या मार्गदर्शक तत्त्वानुसार शॉपिंग पद्धतीची निविदा वापरावी. निविदा कागदपत्रांना मंजूरी देणे, निविदा बोलाविणे,निविदा मुल्यांकनाची शिफारस करणे,कंत्राटदारास देयके अदा करणे,कामाची देखरेख इ. बाबत.संबंधित पाणीवापर संस्थेच्या कंत्राट व्यवस्थापन समितीमार्फत कार्यवाही करण्यात यावी.
- ६) वरील बांधकाम पुर्ण झाल्यावर ते पाणीवापर संस्थेने ताब्यात घ्यावे व त्याची संबंधित पाणीवापर संस्थेचे कार्यालय या नांवाने ग्रामपंचायत / नगरपालिका मालमत्ता विवरणामध्ये नोंद करण्यात यावी व तसा दाखला पाणीवापर संस्थेने संबंधित कार्यकारी अभियंता यांना सादर करावा.
- ७) पाणी वापर संस्थेच्या ठरावात नमूद केले प्रमाणे सदर कार्यालयीन इमारतीची देखभाल, दुरुस्ती,विहित मालमत्ता कर भरणे,विद्युत देयक भरणे ही पूर्णपणे पाणीवापर संस्थेची जबाबदारी राहील.
- ८) इमारत बांधकामाची तरतूद ही महाराष्ट्र जलक्षेत्र सुधार प्रकल्पांतर्गत समाविष्ट प्रकल्पातील पाणीवापर संस्थांपुरतीच लागू राहील.

हा शासन निर्णय दिनांक १/०४/२००८ रोजी झालेल्या महाराष्ट्र जलक्षेत्र सुधार प्रकल्पासाठी नियुक्त उच्चाधिकार सुकाणू समितीने घेतलेल्या निर्णयानुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

या शासन निर्णयाची प्रत कार्यकारी अभियंता यांनी संबंधित पाणीवापर संस्थांना (सर्वस्तर) तसेच कंत्राट व्यवस्थापन समित्यांना डाक पोच नोंद देय पत्राने उपलब्ध करून द्यावी व त्याची पोहच संग्रही ठेवावी.

तसेच कार्यकारी अभियंता यांनी संबंधित पाणीवापर संस्थेची व कंत्राटव्यवस्थापन समितीची या बाबत बैठक घेऊन इमारत बांधकामाच्या प्रक्रियेस गती द्यावी व इमारतीचे बांधकाम त्वरीत पूर्ण होईल हे पहावे.

हा शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या संकेत स्थळावर उपलब्ध असून त्याचा संकेतांक २००८०५२७१५२३५३००१ आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

महाराष्ट्र

(च.आ.बिराजदार)

मुख्य अभियंता(पा) व सहसचिव
जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई

प्रत मा.मंत्री, जलसंपदा विभाग (कृष्णा खोरे पाटबंधारे महामंडळ वगळून) यांचे स्वीय सहाय्यक
मा.मंत्री, (कृष्णा खोरे पाटबंधारे महामंडळ) यांचे स्वीय सहाय्यक
मा.मंत्री (वित्त) यांचे स्वीय सहाय्यक
मा.मंत्री, कृषि, जलसंधारण व खार जमीन यांचे स्वीय सहाय्यक
मा.राज्यमंत्री (पा) जलसंपदा, लाभक्षेत्र विकास, वित्त व नियोजन व संसदीय कार्य
मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
महालेखापाल (लेखा व अनुसूच्यता) - १ महाराष्ट्र, मुंबई
महालेखापाल (लेखा व अनुसूच्यता) - २ महाराष्ट्र, नागपूर
महालेखापाल (लेखापरिक्षा) - १ महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
महालेखापाल (लेखा परिक्षा) - २ महाराष्ट्र राज्य, नागपूर
अतिरिक्त मुख्य सचिव (वित्त) वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
प्रधान सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
प्रधान सचिव, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, मंत्रालय, मुंबई
प्रधान सचिव, (वरिष्ठ विधी सल्लागार) विधी व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई
प्रधान सचिव (जलसंपदा) जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
सचिव (लेखा व कोषागरे) वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
सचिव (मा.तं) माहिती व तंत्रज्ञान विभाग, मंत्रालय, मुंबई
सचिव (व्यय) वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई

सचिव (लाक्षेवि) जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
सचिव (कृषि व फलोत्पादन) कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धविकास व मत्स्य पालन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
मुख्य अभियंता (पा) व स.स. जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
मुख्य अभियंता, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, मुंबई
सर्व मुख्य अभियंता (जलसंपदा) जलसंपदा विभाग
सर्व अधीक्षक अभियंता व प्रशासक लाभक्षेत्र विकास प्राधिकरण, जलसंपदा विभाग
अधीक्षक अभियंता, प्रकल्प तयारी व व्यवस्थापन कक्ष, महाराष्ट्र जलक्षेत्र सुधार प्रकल्प, मंत्रालय, मुंबई
अधीक्षक अभियंता व उप सचिव (लाक्षेवि), मंत्रालय, मुंबई
सर्व कार्यकारी अभियंता, संनियंत्रण कक्ष, महाराष्ट्र जलक्षेत्र सुधार प्रकल्प, प्रकल्प तयारी व व्यवस्थापन कक्ष, मंत्रालय, मुंबई
सर्व उप अभियंता, संनियंत्रण कक्ष, महाराष्ट्र जलक्षेत्र सुधार प्रकल्प, मंत्रालय, मुंबई
कार्यासन लाक्षेवि (कामे), संग्रहार्थ

परिशिष्ट-१

(शा.नि.क्र.मजसुप्र १००७/(४६३/०७)/लाक्षेवि(कामे) दिनांक २७ मे २००८ चे परिशिष्ट)

(अ) पाणीवापर संस्था स्तर निहाय इमारतीचे क्षेत्र

अ.क्र.	पाणीवापर संस्थेचा प्रकार	इमारतीचे क्षेत्रफळ (Builtup area)(चौ.मी.)
१.	लघुवितरिका स्तरिय पाणीवापर संस्था (WUA)	१५
२.	वितरिका स्तरिय पाणीवापर संस्था (DLA)	३०
३.	कालवा स्तरिय पाणीवापर संस्था (CLA)	६०
४.	प्रकल्पस्तरीय पाणीवापर संस्था (PLA)	१२०

टीप:- (१) लघु प्रकल्पा बाबत ज्या ठिकाणी एकच पाणीवापर संस्था आहे व तीच प्रकल्प स्तरीय पाणीवापर संस्था म्हणून उद्घोषित झाली असेल अशा ठिकाणी सदर इमारतीसाठी लघु वितरिका स्तरीय पाणीवापर संस्थेसाठीचे क्षेत्र म्हणजे १५ चौ.मी. इतकेच इमारतीचे बांधकाम क्षेत्रफळ राहिल व इमारत एकच राहिल.

(२) ज्या लघु प्रकल्पावर दोन पेक्षा जास्त लघुवितरिका स्तरीय (Minor level WUA) पाणीवापर संस्था आहेत अशा ठिकाणी प्रकल्पस्तरीय पाणीवापर संस्थेसाठी इमारतीचे क्षेत्रफळ ३० चौ.मी. घेणे त यावे.

(ब) पाणीवापर संस्थेच्या इमारतीसाठी सर्वसाधारण किमान विनिर्देश:-

- (१) प्लिंथ पर्यंतचे बांधकाम UCR masonry मध्ये असावे.
- (२) Flooring हे शहाबाद फरशीचे असावे.
- (३) दारे ही सिंगल लीफ पॅनेल डोअर (सी.सी.टीकवुड ६० x १०० mm frame) शटर विथ ३५ mm thickness या किमान विनिर्देशाची असावीत. प्रमुख दार १.२० मी. X २.१० मीटर असावे.
- (४) लोखंडी खिडक्या वापराव्यात.
- (५) प्लिंथवरील बांधकाम Brick masonry cement mortar मध्ये असावे व त्यास आतून व बाहेरून प्लास्टिंग करणे त यावे किंवा दगडी बांधकाम स्वस्त होत असल्यास दगडी बांधकाम करून सिमेंट pointing करावे.
- (६) RCC Slab चे छत असावे. पाणी गळती होणार नाही यासाठी विशेष काळजी घ्यावी यासाठी छताचा उतार पर्याप्त ठेवावा. तसेच स्लॅब चे संधानकात water proof admixture वापरावे.
- (७) किमान तीन विद्युत पॉईंट देणे त यावेत (इमारतीमध्ये- १ ट्यूब लाईट + एक फॅन व इमारती बाहेर ट्यूबलाईटसाठी १)

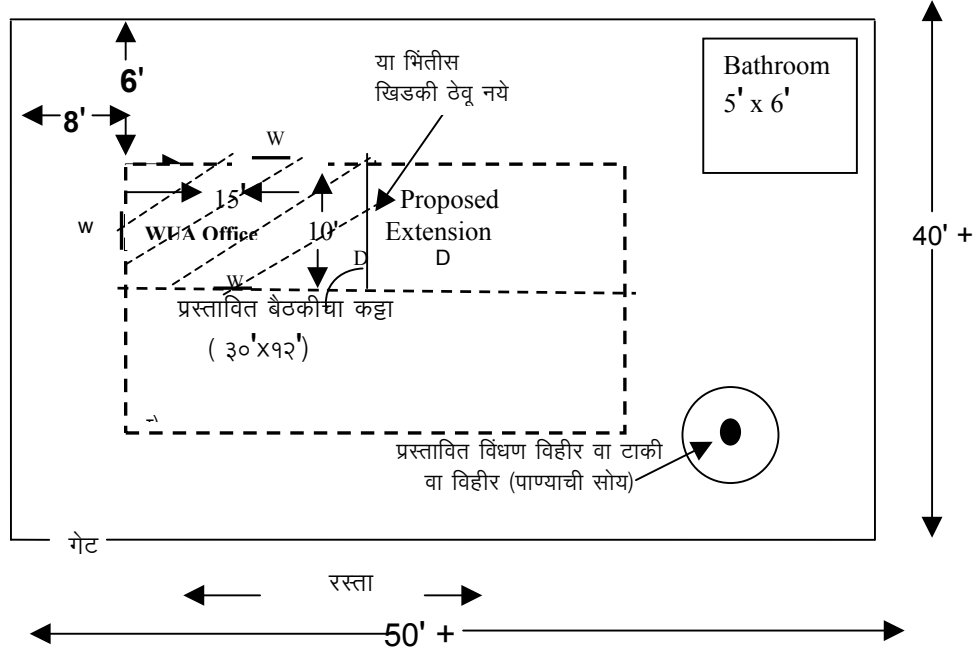
(कृ मा. पहा)

- (८) इमारतीचे आरेखन करताना इमारत वाढवण्यास पर्याय उपलब्ध राहिल (Scope for extension of building) असे आरेखन करावे.
- (९) बांधकामाचे विनिर्देश व दर हे सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या मान्यताप्राप्त विनिर्देश व दरसूचीप्रमाणे घ्यावेत.
- (१०) बांधकामाच्या आरेखना बाबत (जसे की खिडक्या व दरवाजे यांचे आकार प्लिथची उंची, खोल्यांचे आकारमान इ.) पाणीवापर संस्थेच्या व्यवस्थापन समितीची बैठक ६

परिशिष्ट-२

(शा.नि.क्र.मजसुप्र १००७/(४६३/०७)/लाक्षेवि(कामे) दिनांक २७ मे २००८ चे परिशिष्ट)

पाणीवापर संस्थेच्या इमारतीचे एक नमूना आरेखन (Indicative Plan)

Note:-

- (i) Plot Area .. 40' x 50' (किमान)
- (ii) Building area .. 10' x 15'

वरील आरेखन हे एक नमूना आरेखन असून प्रत्यक्ष जागेच्या आकाराप्रमाणे, दिशेप्रमाणे यात सुसंगत बदल करून बांधकामाचे आरेखन करण्यात यावे. दारे व खिडक्यांचे आकार व त्यांची जागा पाणीवापर संस्थेच्या व्यवस्थापन समितीशी चर्चा करून ठरविणेत यावी.